

protesty zákonně stanovené, jednak žalovaná strana musila vědět, že sporné směnky jsou splatny dne 20. října 1925 a že lhůta ku presentaci jest ještě dne 22. října volna (čl. 41 sm. ř.). Následkem toho bylo její věci, by po dobu zákonem k presentaci směnek k placení a jich protestu stanovenou byla pohotově a měla místnosti obchodní (čl. 91 sm. ř.) k tomu účeli otevřeny, to tím spíše, když dle výpovědí svědků očekávali, že notář se směnkami přijde.

Nejvyšší soud nevyhověl dovolání a uvedl v otázce, o niž tu jde, v

důvodech:

V otázce, zda jest pokládati protest mezi 12. a 13. hodinou polední za právně účinný, stačí poukázati ku správným důvodům napadeného rozsudku, které dovoláním nebyly vyvráceny. Rozhodnutí bývalého nejvyššího soudu vídeňského, jehož se žalované dovolávají, svědčí naopak proti jejich názoru, neboť zásada tam vyslovená mohla by míti platnost jen potud, pokud není zvláštního předpisu, ve kterých hodinách má býti protest učiněn, jako se stalo pro Prahu min. nařízením ze dne 30. července 1853, čís. 153 ř. z., k němuž poukazuje i uvedené rozhodnutí na rozdíl od poměrů vídeňských, kde obdobného ustanovení toho času nebylo a k němuž došlo teprve nařízením ministerským ze dne 16. března 1903, čís. 63 ř. z., tedy po vydání onoho rozhodnutí (ze dne 14. května 1902, čís. 3314).

Čís. 6461.

Vrácení invalidního důchodu, jež prý poškozenec neprávem vybíral, nemaje nároku na důchod pro vyšší svůj příjem z činnosti hospodářsky samostatné, nemůže se erár domáhati pořadem práva.

(Rozh. ze dne 10. listopadu 1926, R II 325/26.)

Žalobu eráru proti válečnému poškození o vrácení neprávem prý vybraného invalidního důchodu 3.672 Kč procesní soud první stolice k návrhu žalovaného rozsudkem pro zmeškání zamítl, ježto žalobce byl zastoupen pouze berním úředníkem, nikoliv finanční prokuraturou nebo advokátem. Rekursní soud zrušil napadený rozsudek a vrátil věc prvnímu soudu, by, vyčkaje pravomoci, ji znovu projednal a rozhodl. Nejvyšší soud z podnětu dovolacího rekursu zrušil napadené usnesení i rozsudek prvního soudu a řízení mu předcházející a odmítl žalobu pro nepřipustnost pořadu práva.

Důvody:

Ačkoli se nižší soudy zabývaly jen otázkou, zda mohl úředník berního úřadu jako zmocněnec finanční prokuratury zastupovati stát při prvním roku u okresního soudu, nutno se na prvním místě z moci úřadu

obíratí otázkou, zda jest pro tento spor pořad práva přípustným, neboť, kdyby tomu tak nebylo, musil by podle Šu 42 j. n. nejen soud první stolice v každém období řízení, nýbrž i soud vyšší stolice, k němuž věc přípustným opravným prostředkem došla, vysloviti zmatečnost řízení a odmítnouti žalobu. V tomto případě pořad práva skutečně přípustným není. Řádným soudům náleží podle Šu 1 j. n. rozhodovati jen o právních poměrech, které jest posuzovati podle předpisů práva soukromého. Žalující erár domáhá se na žalovaném vrácení invalidního důchodu, ježž prý žalovaný za dobu od 1. května 1920 do 31. ledna 1924 neprávem vybíral, ježto prý neměl na důchod nároku pro svůj vyšší příjem z činnosti hospodářsky samostatné podle zákonů ze dne 20. února 1920, čís. 142 a ze dne 25. ledna 1922, čís. 39 sb. z. a n. Nezáleží tu na zevní formě, do níž byla žaloba oděna, nýbrž na pravé právní povaze nároku. Přihlíží-li se však k podstatě žalobního nároku, jest patrné, že jeho vznik kotví v právu veřejném, totiž v zákonech shora uvedených, které jednají o požitcích válečných poškozců ze státní pokladny a ustanovují zejména v §§ 1—5 zák. čís. 142/1920 a čl. I. zák. čís. 39/1922 (také v čl. I. zák. ze dne 10. dubna 1924, čís. 79 sb. z. a n.) předpoklady nároku na invalidní požitky v tom případě, má-li válečný poškozenec jiné příjmy. Stát při poskytování invalidních důchodů nevystupuje jako právní podmět na roveň postavený jinému právnímu podmětu (válečnému poškozenci), nýbrž jako nutný společenský svazek, nadaný výsostným právem vůči svému členu. Jde tedy o společenské vztahy povahy veřejnoprávní. Proto také provádění uvedených zákonů je svěřeno správním úřadům, totiž ministerstvu sociální péče a jemu podřízeným zemským úřadům a okresním úřadovnám pro válečné poškozence (zákon ze dne 8. dubna 1919, čís. 199 a vlád. nař. ze dne 25. října 1919, čís. 561 sb. z. a n.). Zemský úřad může zastaviti důchod zejména také tehdy, jestliže odpadly nebo změnily se podmínky, za nichž byl důchod přiznán nebo vyměřen, anebo jestliže se objevily okolnosti, z nichž je patrné, že podmínky ty neodpovídaly skutečnosti (§ 31 prvý odstavec písm. a) zák. č. 142/1920 ve znění čl. I. zák. čís. 39/1922). Jakým způsobem mají býti vymáhány bezprávně vybrané požitky, zákon nestanoví; toliko výnos ministerstva sociální péče čís. 12.913/B-1921 ustanovuje, že takové bezprávně vybrané požitky jest od příjemce zpět požadovati, případně i soudně vymáhati a byl-li zjevným podvodný úmysl, i cestou trestní proti němu zakročovati. Tento výnos ovšem není pro řešení otázky přípustnosti pořadu práva směrodatným (§ 102 ústavní listiny ze dne 29. února 1920, čís. 121 sb. z. a n.). Tvrdí-li žalující erár, že žalovaný vybíral invalidní důchod neprávem a nechce přeplatky vrátiti, a odvolává-li se takto — ne sice výslovně, ale zřejmým poukazem — na předpis Šu 1431 obč. zák. o placení nedluhu, nelze z toho vyvozovati, že jde o nárok soukromoprávní, což plyne z této úvahy: Zákon, mluvě v Šu 1431 o omylném plnění věcí (jimiž jsou zajisté také peněžní platy, jako věci zastupitelné podle §§ 285 a 301 obč. zák.), na něž příjemce neměl práva, má a může míti na mysli jen soukromoprávní poměry po rozumu Šu 1 obč. zák. Rozhodnutí tohoto sporu záviselo by však na rozhodnutí otázky, zdali žalovanému podle zákona příslušel vůči státu

nárok na invalidní důchod a případně v jaké výši mu příslušel, neboť jen tak možno rozhodnouti, zdali a kolik vybral neprávem, zdali a kolik mu bylo státem plněno omylem a zdali a kolik jest povinen vrátiti. To však jsou vesměs otázky čistě veřejnoprávní, o nichž podle zmíněných zákonů nepřísluší rozhodovati soudům a jež nelze učiniti soukromoprávními tím, že se žaloba oděje ve formu kondikce podle Šu 1431 a násl. obč. zák. Případný poukaz na § 190 c. ř. s., podle něhož mohou si soudy k cíli rozhodnutí soukromoprávního sporu samy rozhodnouti i veřejnoprávní otázky předurčující, nebyl by na místě, neboť nejde tu o pouhou otázku předurčující, nýbrž o otázku, která je sama přímým předmětem sporu. Vrácení peněžní sumy vybrané bez zákonného nároku jest jen rubem vyplacení sumy, kterouž otázku nelze žádostí za vrácení přeměnit v otázku soukromoprávní, je-li o sobě veřejnoprávní. Nelze také postupovati tím způsobem, že by úřady správní rozhodovaly způsobem pro soud závazným jen o povinnosti ke vrácení přeplatku, kdežto soud by rozhodoval jen o výši přeplatku (jak tomu jest na př. v § 37 čes. ob. řádu ze dne 16. dubna 1864, čís. 7 z. z.) nebo dokonce by vydal jen formální rozsudek, neboť pro takový postup není v zákoně opory. Sporné řízení provedené nižšími soudy jest tedy zmatečné podle Šu 477 čís. 6 c. ř. s. a bylo žalobu podle Šu 478 prvý odstavec c. ř. s. odmítnouti.

Čís. 6462.

V řízení o žalobě jednak o dodržení pachtovní smlouvy, jednak o náhradu škody neplatí kratší lhůty Šu 575, prvý odstavec, c. ř. s.

Bylo-li úředním příkazem na základě Šu 63 příd. zák. uloženo hospodařící osobě, by dala uchazečům pozemky do pachtu na dobu »nejvýše šesti let«, vztahuje se toto časové obmezení pouze na poměr Státního pozemkového úřadu k osobě hospodařící na zabraném majetku, nikoliv však na poměr této osoby k uchazečům. Právní poměr k těmto jest rázu soukromoprávního. Hospodařící osoba jest povinna pozemky uchazeči ihned odevzdati do pachtu a to na dobu celých šesti let. Byl-li uchazeči pozemek odňat před uplynutím šestileté lhůty proto, že hospodařící osoba neobnovila s majitelem pozemku pachtu, jest povinna dát na zbytek pachtovní doby uchazeči do pachtu jiný rovnocenný pozemek (stalo-li se uplynutím času splnění tohoto závazku nemožným, nahraditi mu interese), jakož i nahraditi škodu, jež vzešla uchazeči z předčasného přerušení pachtu.

(Rozh. ze dne 10. listopadu 1926, Rv II 251/26.)

Nařízením okresní správy politické ze dne 14. dubna 1920 bylo žalované společnosti přikázáno, by ve smyslu § 63 přídělového zákona dala občanům obce Ú. do pachtu ze svých pozemků 17 ha pole. Příkaz ten provedla žalovaná tím, že poradnímu sboru v obci Ú. zřízenému podle přídělového zákona, dala k použití uvedenou výměru rolí, a poradní sbor rozdělil pak pozemky mezi občany. Na žalobce připadla část ve výměře 30 a. Ježto pozemek, jež žalovaná dala žalobci do pachtu, byl vlastnictvím třetí osoby, s níž pachtovní poměr žalované končil v roce 1923,